

Чекстере Оксана Юріївна
кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації
Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України (м.Київ)

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ МАЙДАНЧИКИ ДЛЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ ДІЙ ПІДЛІТКІВ

Одним з симптомів підліткової кризи є суїцидальна поведінка. В.К.Хорошко дуже точно помітив, що характер підлітка наділений такими властивостями, які за фактом свого існування привертають підлітка до самогубства. Він мав на увазі вкрай емоційну нестійкість, мінливість настрою, схильність до меланхолії, крайню імпульсивність, нездатність до передбачення наслідків своїх вчинків і при цьому впевненість в своїй високій компетентності, дефіцит критики.

Психологія спілкування в підлітковому і юнацькому віці будується на основі суперечливого переплетення двох потреб: відокремлення (приватизації) і афіліації, тобто потреби в приналежності, включення в якусь групу чи спільноту. І ця група може дотримуватися аж ніяк не невинної філософії, яку приймає і розділяє юнак або дівчина.

В першу чергу це стосується груп підлітків, об'єднаних безпосередньо темою суїциду. Пошук в соціальних мережах легко приведе на такі підліткові форуми, де активно обговорюється ця тема, і вона вже стала культом. Інтерес до суїциду стає не особистою, а груповою нормою, зроблена спроба самогубства значно підвищує груповий авторитет, а вдалі спроби визнаються всередині групи подвигом. Відносно суїцидів у багатьох підлітків існують хибні уявлення і міфи. Деякі молоді люди думають, що суїцид є героїчним і романтичним вчинком. Підліток уявляє собі, як за ним будуть сумувати близькі, друзі, а також картати себе за його вчинок. Однак в реальному житті все по-іншому. Судмедексперти свідчать, що значна частина спроб суїцидів закінчується не легкою смертю, а важкими травмами та інвалідністю.

За даними кіберполіції міста Києва, мінімум 13 тисяч підлітків України сидять в «групах смерті». Але активними, постійними учасниками є близько 260 користувачів.

Необхідно відзначити, що для абсолютної більшості членів таких груп це не закінчується трагічно, залишаючись грою. Проте, зрозуміло, що для когось із підлітків бажання утвердитися в групі може призвести до незворотних наслідків.

Мова йде про самогубство як елемент певної таємничої гри, в ході якої гравець поступово виконує все складніші завдання: спочатку простий малюнок на руці, потім нанесення собі фізичних ушкоджень, виконання дій, пов'язаних з ризиком для життя (перебігти дорогу якомога ближче до машини, перескочити з даху на дах сусідніх будинків, проїхатись на дасі вагону поїзда) і завершується гра власне суїцидом, який проходить у вигляді "польоту" з останнього поверху багатоповерхівки. Всі етапи гри фотографуються, знімаються на відео та розміщуються в Інтернеті. Завершальний етап знімають

двоє – сам майбутній самовбивця – вид перед стрибком і спостерігач - результат стрибка.

За деякою інформацією для залучення дитини в подібні ігри використовуються ті ж механізми, що і для залучення людей в деструктивні релігійні секти. Наприклад,

- контроль їжі: дітям (особливо дівчаткам) навіюють, що вони товсті, і діти починають посилено худнути, навіть якщо не мають проблем із зайвою вагою;
- контроль сну: о 4:20 ранку підлітки, які вступили в групу смерті, обов'язково повинні бути в мережі. Іноді вони навіть просять когось зі своїх віртуальних знайомих зателефонувати їм і розбудити їх в цей час.

Відсутність задоволення таких базових потреб людини призводить до зміненого стану свідомості: навіть доросла людина не в змозі адекватно мислити при хронічному недосипу і недоїданні.

Велика кількість підліткових самогубств демонструє важливу тенденцію: соціальні мережі можуть ставати інформаційними майданчиками, які організують суїцидальні дії підлітків. Соціальні мережі не тільки дають можливість підлітку піти з життя і заявити про це великій аудиторії, але і стають також майданчиками, де підліток отримує інформацію про способи здійснення самогубства. Спілкування в Інтернеті і соціальних мережах іноді направлено на підтримку суїцидальних устремлінь, воно може мотивувати підлітка до суїциду і оголошувати такий спосіб вирішення проблем єдино вірним, що є новим негативним фактором в проблемі підліткового суїциду.

Спілкування в віртуальній реальності може послужити своєрідним спусковим гачком в здійсненні будь-якого страшного вчинку – злочину або суїциду, але звинувачувати в цьому тільки соціальні мережі нерозумно. Проблема завжди криється в сім'ї і сімейному вихованні. Теплі дружні стосунки, відкритість в обговоренні проблем, безумовне прийняття, довіра, впевненість в близьких - все це базис, на якому повинна будуватися сім'я. Якщо в сім'ї цього немає, то, зрозуміло, дитина буде шукати це в соціальних мережах. А ось що вона знайде там і на чому зупиниться - це питання її самосвідомості, моральних засад, наявності критичного мислення.